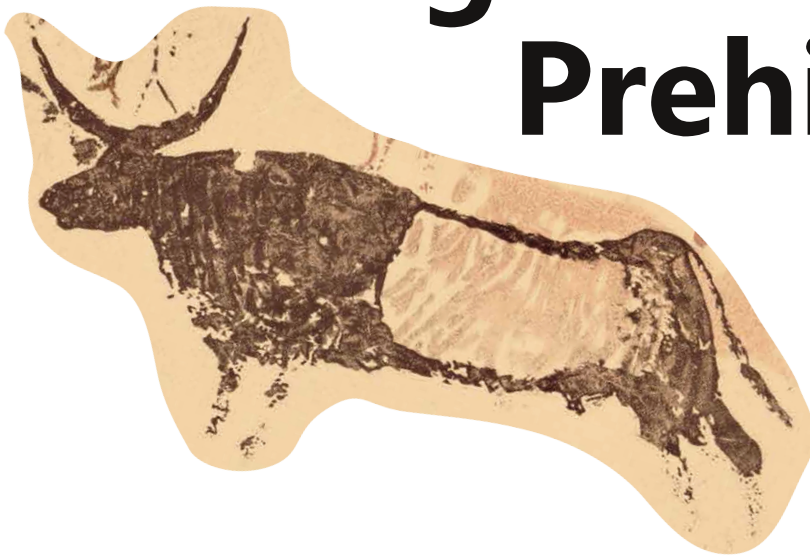

Com pintaven i gravaven, a la Prehistòria?

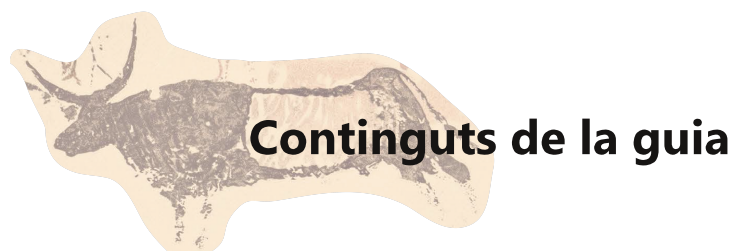

Educació Primària | Guia de l'activitat

Generalitat de Catalunya
**Departament
de Cultura**

INSITU
PATRIMONI I TURISME

Continguts de la guia

Introducció	1
Dades bàsiques de l'activitat	2
Disseny de l'activitat	3
Objectius generals	3
Adaptació curricular	3
Competències bàsiques i àrees treballades	4
Objectius d'aprenentatge	5
Continguts	6
Quadre resum de l'adaptació curricular	9
Desenvolupament de l'activitat	11
Quadre resum del desenvolupament de l'activitat	13

Les pintures rupestres del Cogul són, en un primer nivell d'interpretació, una manifestació artística d'una societat concreta. L'ésser humà sempre ha tingut la necessitat d'expressar-se, una necessitat que ha anat evolucionant al llarg del temps a mesura que també ho ha anat fent el propi ésser humà. Sense entrar en significats i interpretacions, una tasca sempre complicada atès que la nostra societat és ben diferent de les societats prehistòriques, aquesta activitat centrarà la seva atenció en el procés de creació de les pintures rupestres.

El plantejament de l'activitat permet als alumnes d'Educació Primària apropar-se a les pintures rupestres des d'una doble vessant: percebre i produir. Per una banda, conèixer les pintures del Cogul, entendre com van ser realitzades i reconèixer la seva importància com a eina d'estudi del passat ajuda els alumnes a comprendre i valorar les manifestacions culturals i artístiques actuals i passades; d'altra banda, l'aplicació pràctica d'aquests coneixements els ha de permetre expressar-se lliurement.

El currículum de l'Educació Primària estableix, precisament, que "les manifestacions artístiques formen part del nostre entorn, incideixen en la vida de les persones i permeten espais de relació en els quals flueixen experiències, significats, emocions, idees i pensaments. L'educació artística a l'educació primària té per objectiu desenvolupar les competències perceptives i d'expressió que permetin als alumnes comprendre el seu entorn i els mons artístics i culturals i adquirir eines per comunicar-se amb els llenguatges de les arts".

- **Destinatari** | Educació Primària
- **Breu descripció** | Mitjançant aquesta activitat, els alumnes descobriran les característiques essencials de les pintures del Cogul i com van ser realitzades, treballant al voltant de cinc grans temes: el suport, les pintures, les eines, les tècniques i els motius. A més, els alumnes tindran l'oportunitat de convertir-se en pintors per un dia i imitar els motius que els homes i les dones de la Prehistòria van pintar a la balma del Cogul.
- **Conceptes clau** | Pintures rupestres, Prehistòria, suport, pintura, tècnica pictòrica, motiu, eina.
- **Temps estimat de duració** | 1 hora 45 minuts - 2 hores
- **Materials necessaris** | Els alumnes hauran de portar la bata que fan servir a les classes de plàstica de l'escola. Al Centre es facilitarà la resta de material.

Objectius generals

Identificar les característiques essencials de les pintures prehistòriques del Cogul.

Identificar els elements que conformen la creació pictòrica: suport, pintura, tècnica, eina i motius.

Comprendre el procés de creació de les pintures prehistòriques: sobre quin suport es realitzaven, com es fabricaven les pintures, quines tècniques pictòriques s'empraven, quines eines es feien servir per pintar i quins motius es representaven.

Fomentar el treball col·laboratiu i el respecte per les idees i les opinions dels altres.

Reconèixer el valor i la importància de les pintures prehistòriques del Cogul com a font d'informació per entendre les societats que les van crear.

Adaptació curricular

Aquesta activitat educativa ha estat dissenyada seguint el que estableix el Decret 119/2015, de 23 de juny, que ordena els ensenyaments de l'educació primària. Aquest nou currículum situa les competències que l'alumnat necessitarà per desenvolupar les seves funcions en la societat al centre del procés educatiu, esdevenint l'eix vertebrador.

■ Competències bàsiques i àrees treballades

Àrees	Competències pròpies de l'àrea	Aportacions de les àrees a les competències bàsiques
Educació artística (àrea principal)	Competència artística i cultural	Competència social i ciutadana
Llengua catalana i literatura	Competència comunicativa lingüística i audiovisual	Competència d'aprendre a aprendre
Coneixement del medi natural, social i cultural	Competència en el coneixement i la interacció en el món físic	Competència d'autonomia i iniciativa personal

Competència artística i cultural

L'ésser humà, durant tota la seva existència, sempre ha tingut la necessitat d'expressar-se. Els nens i nenes participen, tant a l'escola com a la vida diària, d'aquesta necessitat contínua d'expressió. Treballar les pintures del Cogul permet els alumnes entendre el procés pictòric i a l'hora posar-lo en pràctica. A nivell teòric, dissectiona i estructura aquest procés en els cinc elements que el componen, i que són bàsics per a qualsevol producció artística: el suport sobre el qual pintem, l'estri i els pigments que fem, de quina manera pintem (tècnica) i què és el que volem pintar (motius). A nivell pràctic, dona als alumnes l'oportunitat d'aplicar aquests conceptes a la seva pròpia producció.

El fet de treballar amb pintures prehistòriques afegeix una nova dimensió a aquest procés, ja que permet als alumnes, d'una banda, conèixer les característiques d'una producció del passat; i d'altra, connectar aquesta producció amb una societat concreta. Les expressions humanes es produeixen dins un context específic, només essent capaços de valorar aquest context podem arribar a entendre i respectar la producció artística.

Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic

Les pintures rupestres del Cogul, ubicades en un entorn natural, són l'expressió cultural de la societat prehistòrica que va habitar aquestes terres; això ajuda als alumnes a situar la Prehistòria en el temps i en una estructura cronològica, com a una etapa de l'evolució de l'ésser humà en la qual encara no s'havia desenvolupat l'escriptura i les formes de vida eren radicalment oposades a l'actual. Aquest fet implica, d'altra banda, la valorització de les pintures rupestres com a fonts d'excepció per a l'estudi i el coneixement de les societats prehistòriques, i per tant, la identificació i la valoració dels elements del patrimoni cultural per part dels alumnes.

Competència comunicativa lingüística i audiovisual

Competència oral. Dins la dimensió comunicativa, es treballarà tant la parla i la conversa com l'escolta i la comprensió. Els alumnes hauran d'expressar les seves idees i les seves opinions, però també hauran de saber escoltar les idees i les opinions dels seus companys i companyes per tal de portar a terme el treball col·lectiu. Aquesta competència es treballarà a partir de les respostes a les qüestions que plantejarà l'educador/a i els propis companys i companyes, les discussions dels grups de treball i l'exposició oral davant la resta de la classe.

Competència social i ciutadana

Per portar a terme el treball en equip, els nens i nenes hauran de treballar des del respecte a la resta de companyes i companys de classe, sent conscients de la diversitat d'opinions que pot suscitar un tema així com de les diferents maneres que hi ha d'entendre un mateix concepte, on també entren en joc les diferències culturals.

Competència d'aprendre a aprendre

Els nens i nenes construiran el coneixement a partir del seu propi treball: en petits grups primer, treballant només un tema dels cinc que envolten la producció pictòrica, i amb la resta de la classe després, posant tots els temes en comú i lligant-los per entendre quin és el procés de creació de les pintures del Cogul, i per extensió, el procés de creació pictòrica en general. Cada grup ha de prendre decisions sobre el tema que treballen i sobre què explicaran a la resta de la classe i com ho faran.

D'altra banda, els alumnes hauran d'aplicar tot aquest treball previ de manera individual, mitjançant la pintura, essent conscients del que han treballat i decidint de quina manera ho aplicaran.

Competència d'autonomia i iniciativa personal

Els alumnes s'han de fer responsables del bon funcionament del treball en grup i de la resolució dels problemes que puguin sorgir, així com del seu propi treball, actuant amb iniciativa i seguretat i desenvolupant la seva creativitat.

■ Objectius d'aprenentatge

Conèixer les pintures rupestres del Cogul.

Identificar quins són els elements necessaris per a la producció artística: suport, eines, pintures, tècniques i motius.

Caracteritzar el procés de creació de les pintures rupestres del Cogul.

Crear produccions pròpies seguint els motius de les pintures del Cogul.

Emprar els materials i els estris amb cura, així com respectar l'espai i el treball dels companys.

Incorporar vocabulari específic sobre la producció artística.

Aprendre a treballar de forma conjunta amb els companys i companyes de classe.

Expressar les pròpies idees i respectar les idees i opinions dels altres.

Aplicar les dinàmiques i les normes que regeixen la conversa en grup i l'exposició oral.

Reconèixer i valorar la importància de les pintures rupestres del Cogul, i de la pintura prehistòrica en general.

Reconèixer les pintures rupestres del Cogul com a fonts d'informació necessàries per conèixer algunes de les característiques de les societats del passat.

■ Continguts

Tots els continguts es treballen dins els cinc conceptes que configuren l'activitat, i que fan referència als elements necessaris per poder desenvolupar l'activitat pictòrica:

■ Suport

És el lloc o el material sobre el qual pintem. En el cas de l'Art Llevantí, les pintures acostumen a trobar-se en llocs a l'aire lliure o coves poc profundes. Al Cogul es dona la singularitat de que el lloc, i per extensió el suport, ha estat emprat durant mil·lennis, per tant hi trobem manifestacions de diferents societats.

■ Eines

És allò que fem servir per pintar. A la Prehistòria, es van fer servir materials que eren a l'abast i que es podien aconseguir amb facilitat. Segons el tipus d'eina que fem servir, produïm diferents tipus de traços.

■ Pintura

És el color amb el qual pintem. A l'Art Llevantí predominen el vermell (amb tota la seva varietat cromàtica) i el negre, obtinguts a partir de materials que es troben a l'entorn i que exigeixen un procés de preparació.

■ Tècnica

És la manera en la qual pintem. Al Cogul trobem pintures i gravats de diferents èpoques, la qual cosa permet establir comparacions entre les tècniques emprades en diferents moments del passat.

■ Motius

És allò que pintem. A l'art llevantí trobem fonamentalment éssers humans i animals, uns animals presents a l'entorn i amb els quals els homes i dones de la Prehistòria tenien un contacte directe.

Educació artística

Percebre i explorar

Percepció i exploració sensorial dels elements presents en l'entorn natural, cultural i artístic: els objectes, els materials, els sons... | **CI CM CS**

Interès pel coneixement del patrimoni artístic de Catalunya i el d'altres cultures | **CI CM CS**

Valoració i respecte de les produccions d'un mateix i dels altres | **CI CM CS**

Propietats dels materials, els colors, i les formes... en les imatges, els objectes i les obres artístiques | **CI CM CS**

Funció de les produccions audiovisuals i els objectes com a explicatives del món i de nosaltres mateixos | **CM**

Materials i tecnologies emprats pels artistes en el present i en el passat | **CM**

Reconeixement de maneres de viure, de formes d'organització social i d'atribucions de temps i lloc en les imatges i els objectes | **CS**

Característiques (formals, materials i tecnològiques) en la creació d'objectes i d'imatges que han canviat o es mantenen al llarg del temps | **CS**

Interpretar i crear

Terminologia bàsica que s'empra en la pràctica i la vivència de l'expressió artística | **CI CM CS**

Produccions artístiques amb diverses tècniques i procediments a partir de la percepció sensorial, les experiències, la realitat, les idees i les emocions | **CI CM CS**

Ordre i atenció en els processos de producció i cura dels materials i estris emprats | **CI**

Terminologies pròpies dels llenguatges visuals: pintura, dibuix | **CS**

Coneixement del Medi

Món actual

Canvis i continuïtats en fets quotidians de la pròpia experiència i en elements del patrimoni | **CI**

Descoberta i valoració del patrimoni comarcal, social i cultural | **CM**

Caracterització de les formes de vida prehistòriques | **CS**

Àmbit lingüístic

Llengua catalana i literatura

Comunicació oral

Interaccions amb el grup o mestre en qualsevol situació comunicativa | **CI CM CS**

Normes bàsiques que regeixen la interacció oral: torn de paraula, to de veu, respecte per les opinions dels altres... | **CI CM CS**

Entonació, pronúncia, to de veu i gest: adequats a la situació comunicativa | **CI**

Interacció en els diàlegs o debats, aportant i defensant idees pròpies i defensant o contradient, si cal, les dels altres amb arguments raonats | **CM**

Interacció en diàlegs o debats, de manera coherent i estructurada, aportant i defensant idees pròpies i justificant-les amb arguments i contra arguments raonats | **CS**

Interès per participar en les converses i per expressar-se amb claredat i bona pronúncia | **CS**

Quadre resum de l'adaptació curricular

Dimensió		Competències pròpies de l'àmbit	Continguts específics	CI	CM	CS	Objectius educatius
Ambit artístic							
Percepció, comprensió i valoració	Competència 2 Utilitzar elements bàsics dels llenguatges visual, corporal i musical i estratègies per comprendre i apreciar les produccions artístiques.	Percebre i explorar	Percepció i exploració sensorial dels elements presents en l'entorn natural, cultural i artístic: els objectes, els materials, els sons...	X	X	X	Conèixer les pintures rupestres del Cogul.
			Interès pel coneixement del patrimoni artístic de Catalunya i el d'altres cultures.	X	X	X	
Percepció, comprensió i valoració	Competència 3 Comprendre i valorar elements significatius del patrimoni artístic proper, de Catalunya i d'arreu	Percebre i explorar	Valoració i respecte de les produccions d'un mateix i dels altres.	X	X	X	Identificar quins són els elements necessaris per a la producció artística: suport, estris, pigments, tècniques i motius.
			Propietats dels materials, els colors, i les formes... en les imatges, els objectes i les obres artístiques.	X	X	X	
Interpretació i producció	Competència 5 Emprar elements bàsics del llenguatge visual amb tècniques i eines artístiques per expressar-se i comunicar-se.	Interpretar i crear	Funció de les produccions audiovisuals i els objectes com a explicatives del món i de nosaltres mateixos.	X	X		Caracteritzar el procés de creació de les pintures rupestres del Cogul.
			Materials i tecnologies emprats pels artistes en el present i en el passat.				
Imaginació i creativitat	Competència 8 Improvisar i crear amb els elements i recursos bàsics dels diferents llenguatges artístics.	Interpretar i crear	Reconeixement de maneres de viure, de formes d'organització social i d'atribucions de temps i lloc en les imatges i els objectes.			X	Crear produccions pròpies seguint els motius de les pintures del Cogul.
			Característiques (formals, materials i tecnològiques) en la creació d'objectes i d'imatges que han canviat o es mantenen al llarg del temps.			X	
Imaginació i creativitat	Competència 8 Improvisar i crear amb els elements i recursos bàsics dels diferents llenguatges artístics.	Interpretar i crear	Terminologia bàsica que s'empra en la pràctica i la vivència de l'expressió artística.	X	X	X	Emprar els materials i els estris amb cura, així com respectar l'espai i el treball dels companys.
			Produccions artístiques amb diverses tècniques i procediments a partir de la percepció sensorial, les experiències, la realitat, les idees i les emocions.	X	X	X	
Imaginació i creativitat	Competència 8 Improvisar i crear amb els elements i recursos bàsics dels diferents llenguatges artístics.	Interpretar i crear	Ordre i atenció en els processos de producció i cura dels materials i estris emprats.	X			Incorporar vocabulari específic sobre la producció artística.
			Terminologies pròpies dels llenguatges visuals: pintura, dibuix.			X	

Dimensió		Competències pròpies de l'àmbit		Continguts específics			Objectius educatius		
				CI	CM	CS			
Con. del medi actual	Món actual	Competència 2 Interpretar el present a partir de l'anàlisi dels canvis i continuïtats al llarg del temps, per comprendre la societat en què vivim	Coneixement del medi social i cultural						Reconèixer i valorar la importància de les pintures rupestres del Cogul, i de la pintura prehistòrica en general.
			Canvis i continuïtats en fets quotidians de la pròpia experiència i en elements del patrimoni	X				Reconèixer les pintures rupestres del Cogul com a fonts d'informació necessàries per conèixer algunes de les característiques de les societats del passat.	
			Descoberta i valoració del patrimoni comarcal, social i cultural		X				
Ambit lingüístic	Comuni-cació Oral	Competència 3 Interactuar oralment d'acord amb la situació comunicativa utilitzant estratègies conversacionals.	Caracterització de les formes de vida prehistòriques			X			
			Interaccions amb el grup o mestre en qualsevol situació comunicativa.	X	X		X		
			Normes bàsiques que regeixen la interacció oral: torn de paraula, to de veu, respecte per les opinions dels altres...	X	X		X		Aprendre a treballar de forma conjunta amb els companys i companyes de classe.
			Entonació, pronúncia, to de veu i gest: adequats a la situació comunicativa.	X					Expressar les pròpies idees i respectar les idees i opinions dels altres.
			Interacció en els diàlegs o debats, aportant i defensant idees pròpies i defensant o contradient, si cal, les dels altres amb arguments raonats.			X			Aplicar les dinàmiques i les normes que regeixen la conversa en grup i l'exposició oral.
			Interès, respecte i audició reflexiva davant les intervencions dels altres.				X		
			Interacció en diàlegs o debats, de manera coherent i estructurada, aportant i defensant idees pròpies i justificant-les amb arguments i contra arguments raonats.			X			
			Interès per participar en les converses i per expressar-se amb claredat i bona pronúncia.				X		

Treball col·lectiu. Introducció

L'activitat està dividida en dues grans parts, una de caire teòric i l'altra de caire pràctic. Per poder entendre com van ser pintades les pintures del Cogul (i per extensió, quin era el procés seguit pels pintors de la Prehistòria), els alumnes treballaran primer els conceptes clau, i després, els posaran en pràctica. L'activitat començarà amb una petita introducció a les pintures del Cogul i amb reflexió en grup sobre el procés pictòric, que permetrà introduir els conceptes que es treballaran durant l'activitat: suport, pigments, estris, tècniques i motius (1). Guiats per l'educador/a, els nens i nenes reflexionaran sobre la seva experiència amb la pintura i sobre com la porten a terme. Aquesta reflexió servirà per comparar, al final de l'activitat, la seva manera de pintar amb la dels homes i dones de la prehistòria. **15 min**

(1) Tanqueu els ulls i recordeu algun moment en el que hagueu pintat. Què us agrada pintar? Què feu per pintar?

Podem trobar pintures a molts llocs. Recordeu alguna pintura que us hagi agradat especialment? On era? Com estava feta? Què hi havia representat?

Quan vosaltres pinteu, necessiteu un suport sobre el qual pintar, una eina per pintar, colors amb els quals pintar, coses que pintar i alguna manera de fer-ho. Penseu que els pintors de la Prehistòria necessitaven el mateix que vosaltres a l'hora de pintar? Mirant les pintures del Cogul, com creieu que seria, tot això?

Treball per grups. Què necessitem per poder pintar?

La primera part de l'activitat és col·lectiva. El grup-classe es dividirà en cinc subgrups, i cadascun dels grups treballarà un dels cinc temes clau que envolten la producció de la pintura rupestre: el suport, els pigments, les eines, les tècniques i els motius. Cada grup rebrà una caixa on trobaran objectes i imatges relacionades amb la seva temàtica: imatges de suports on es pot pintar, minerals en brut i pigments naturals, eines que es

fan servir per pintar, imatges de diferents tècniques pictòriques i imatges amb els motius prehistòrics. Tots aquests exemples són de diferents jaciments prehistòrics catalans i espanyols, permetent als alumnes conèixer diferents contextos i identificant les característiques que són pròpies del Cogul. Totes les caixes estaran sense identificar, per tant els alumnes no sabran quina temàtica treballaran fins que no analitzin el seu contingut.

Els alumnes rebran una fitxa de treball segons el concepte que treballin. Aquesta fitxa té una part comuna a tots els conceptes, on els alumnes hauran d'analitzar el contingut de la seva caixa, intentar identificar que és cadascun dels objectes/imatges i determinar quin és el tema que els hi ha tocat treballar.

Després, cada fitxa planteja un seguit d'activitats per tal de que els alumnes treballin el seu concepte. El nivell de les fitxes està adaptat als diferents cicles de primària, augmentat en informació i complexitat. Tanmateix, als cicles inicial i mitjà l'educador/a anirà marcant el ritme de treball llegint en veu alta les preguntes de la fitxa de l'alumne i explicant la tasca a realitzar en cada moment, mentre que al cicle superior, els grups treballaran de forma autònoma.

Quan tots els grups hagin treballat de forma individual, exposaran el seu concepte a la resta de la classe, per tant, hauran de escollir un portaveu i decidir què hauran d'explicar per tal de que els altres grups compreguin el seu concepte. D'aquesta manera, tots plegats explicaran el procés pictòric de l'art rupestre del Cogul. En tot moment, l'educador/a guiarà els alumnes en l'explicació.

Seguidament, es visualitzaran uns vídeos curts elaborats pel Museu d'Arqueologia de Catalunya (disponibles a Youtube) que il·lustren el procés pictòric del Cogul per tal de lligar tots els conceptes. Això permetrà els alumnes avaluar el seu propi treball i determinar si a les conclusions que han arribat són les mateixes que mostren els **50 min** vídeos.

Treball individual. És hora de pintar!

Una vegada explicat i entès tot el procés pictòric els alumnes, basant-se en els motius de les pintures del Cogul i fent servir els mateixos colors, realitzaran les seves pròpies pintures. Els alumnes hauran de dotar de significat la seva producció, és a dir, hauran de seleccionar els motius i la composició en base a uns criteris propis: el que més els ha agradat, allò que per a ells té alguna singularitat... Tornant a la reflexió inicial sobre les pròpies experiències amb la pintura, els alumnes poden analitzar la seva pròpia producció.

40

Al finalitzar l'activitat, podran endur-se les seves produccions a l'escola i muntar el seu propi mural prehistòric a l'aula. **50 min**

Quadre resum de l'activitat

	Què farem	Com ho farem	Materials	
Col·lectiu	Introducció a les pintures del Cogul i al seu procés de creació	L'educador/a farà una petita introducció a les pintures del Cogul i explicarà als alumnes en què consisteix l'activitat que portaran a terme. Abans de dividir-los en grups, es treballarà conjuntament el significat dels cinc conceptes claus (suport, pigments, estris, tècniques i motius) mitjançant les preguntes que anirà formulant l'educador/a.	Imatge de les pintures del Cogul	15 min
Per grups	Treballar els conceptes clau per grups	Els alumnes es dividiran en cinc grups. Cada grup rebrà una caixa amb materials i imatges relacionades amb un dels conceptes clau. Amb l'ajuda de la fitxa de l'alumne, el grup haurà d'identificar qui és el concepte clau que conté la seva caixa i quines són les característiques que el defineixen a la Prehistòria.	Caixes temàtiques Fitxa de l'alumne	20-25 min
	Presentar els conceptes clau a la resta de la classe i vídeos	Cada grup escollirà un portaveu. Cada portaveu explicarà a la resta de la classe en què consisteix el seu concepte clau, sempre amb el suport de l'educador/a, que els anirà guiant en el procés d'explicació. Després es visualitzaran uns vídeos curts elaborats per l'IPHES que il·lustren el procés pictòric del Cogul per tal de lligar tots els conceptes.		20-25 min
Individual	Realitzar una pròpia producció artística seguint els models del Cogul	Els alumnes aplicaran, de forma individual, els conceptes treballats en l'activitat anterior. Sobre paper de vidre, imitant la textura de la roca, reproduiran alguns dels motius del Cogul amb tèmperes i pinzells. En acabar l'activitat, els alumnes hauran de rentar i recollir tot el material emprat.	Suport (paper de vidre, estrassa....) Tèmperes Cola blanca Bata Pinzells	50 min